

ІНСТИТУТ
педагогічної освіти
і освіти дорослих
імені Івана Зязюна
НАПН України

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

КИЇВ, УКРАЇНА

23.03.2023

МАТЕРІАЛИ

звітної науково-практичної конференції
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

за 2022 рік

УДК [37:001]:37.091.33:(043.86):[355.1:341.38]

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України (протокол № 7 від 25 травня 2023 р.)*

Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2022 рік (Київ, 16-23 березня 2023 р.). Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2023. 205 с.

Рецензенти:

Лазаренко Н.І. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Годлевська К.В. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

До збірника увійшли матеріали доповідей учасників Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2022 рік «Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу». Викладено результати наукових досліджень щодо професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих виклики, проблем педагогічної освіти в умовах воєнного і повоєнного часу; прогностичного потенціалу зарубіжного досвіду у подоланні викликів забезпечення якості педагогічної освіти України; розвитку психологічної готовності педагогічного персоналу Нової української школи до професійної діяльності в умовах воєнного та повоєнного часу.

Видання адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним працівникам закладів освіти різних типів, здобувачам наукових ступенів, усім, кого цікавлять проблеми розвитку педагогічної освіти та освіти дорослих в Україні й зарубіжжі.

У публікаціях викладено думки авторів, які можуть не збігатися з точкою зору науковців Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст та якість поданих матеріалів відповідають автори, а також наукові керівники (студентів, аспірантів).

© Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2023
© Автори матеріалів

педагогічної освіти: аналітичні матеріали. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

- Воровка М.І., Проценко А.А. (2020). Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 69. Т. 2. Запоріжжя.
- Мирончук, Н.М. (2017). Методичні основи організації педагогічної практики студентів закладу вищої освіти: метод. посіб. Житомир.
- Отрошко, Т.Ф., Ільїна, О.О. (2010). Педагогічна практика як складова формування майбутнього фахівця. URL: <http://www.pedagogyjournal.kpu.zp.ua/archive/2010/7/35.pdf>

Гуменюк Н. Я.,
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри суспільних наук
Івано-Франківського національного
університету нафти і газу*

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Одним із ключових факторів успіху діяльності в умовах воєнного часу є резильєнтність. Резильєнтність – здатність людини протистояти стресовим ситуаціям та зберігати функціональну і психічну рівновагу.

У викладачів закладів вищої освіти, резильєнтність є ключовим елементом для успішної діяльності та відновлення після стресових ситуацій спричинених військовим конфліктом. Адже в умовах постійного психологічного травмування, емоційного напруження відбувається погіршення фізичного і психічного здоров'я, яке у свою чергу може позначитися на успішності навчання і вихованні студентів.

Проблема резильєнтності особистості в умовах війни привертала увагу багатьох провідних науковців: як зарубіжних, так і вітчизняних (Адаменко, 2020; Циганчук, 2011; Цюман, Нагула, & Адамська, 2022; Davidson, & Jonathan, 2005; Germezy, & Masten, 1984).

У наукових працях обґрунтовано концептуальні ідеї щодо психологічних умов розвитку резильєнтності:

1) відновлення відчуття безпеки через розуміння специфіки проживання кожною людиною ситуацій, пов'язаних із загрозою життю в умовах воєнного стану;

2) безпечне та екологічне реагування на емоційні проблеми особистості, які накопичуються через значні стрес-фактори, пов'язані із порушенням базового відчуття безпеки та військовими діями;

3) врахування особливостей функціонування мозку в умовах зовнішніх загроз;

4) формування резильєнтного освітнього середовища, наповненого груповими та суспільними цінностями;

5) опора на ресурс психологічного та фізичного комфорту, який є важливим елементом для відновлення резильєнтності особистості. Визначені умови лягли в основу спеціально сформованих для використання у освітянському середовищі правил стійкості педагога:

«Дбаємо про власну безпеку та захищеність тих, хто поруч»;

«Реагуємо на свої почуття та допомагаємо дітям проживати їхні»;

«Враховуємо можливості мозку, що працює у стресі»;

«Створюємо середовище спільних цінностей»;

5) Плекаємо майстерність турбуватися про себе. Розкрито психологічний зміст п'яти правил стійкості педагога, заснованих на основних складових резильєнтності. Обґрунтовано авторські підходи до плекання резильєнтності педагога на основі запропонованих психологічних правил стійкості, які враховують найефективніші сучасні психологічні практики. Охарактеризовано особливості та рекомендації щодо використання правил стійкості педагога, який навчає в умовах воєнного стану. Акцентовано увагу на тому, що емоційно стабільний педагог може стати для дітей психологічною опорою та джерелом психологічної безпеки. Запропоновані правила, їх психологічний зміст та рекомендації щодо ефективної імплементації в освітньому процесі можуть бути корисними освітянам, як для власної самопідтримки, так і для підтримки психологічної стійкості учнів в умовах війни (Циганчук, 2011; Цюман, Нагула, & Адамська, 2022).

Аналіз наукових праць дозволив визначити основні складові елементи резильєнтності а саме:

- надія – пов'язана із впевненістю в тому, що ми можемо пройти через складнощі та «вийти до світла»;

- оптимізм – у контексті війни це не про веселощі, а про віру в те, що перемога буде;

- адаптивність – здатність пристосуватися до змін, у військових час – дуже швидко;

- стійкість – здатність не опускати руки навіть попри трагічні обставини.

Виходячи із актуальності проблеми, метою дослідження є вивчення рівня резильєнтності викладачів закладів вищої освіти до діяльності в умовах воєнного часу.

Дослідження проводилось шляхом опитування викладачів та спостереження за їх поведінкою та реакцією на стрес. В опитуваннях використовували запитання, спрямовані на визначення рівня резильєнтності викладачів, такі як їхня здатність до адаптації до нових умов, управління емоціями, здатність до вирішення проблем та прийняття рішень, відношення до викликів та можливостей, що виникають у їх роботі.

За результатами дослідження було встановлено факт того, що викладачі із високим рівнем (25% із 100 респондентів) резильєнтності мають більш успішну діяльність в умовах війни, а також вони можуть надати більш якісну допомогу студентам, які потребують додаткової підтримки.

Отримані дослідження можуть стати при нагоді у розробці програм та методик, спрямованих на збільшення рівня резильєнтності викладачів, які працюють в умовах воєнного конфлікту.

Список використаних джерел:

- Адаменко, Л. (2020). Актуальні підходи до проблеми дослідження резильєнтності. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*, 5 (58), 5-13.
- Циганчук, Т. (2011) Динаміка переживання стресу студентами вищих навчальних закладів. (Дис. канд. психол. наук). Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К.
- Цюман, Т., Нагула, О., & Адамська, З. (2022). Психологічні умови резильєнтності педагога в період воєнного стану. *Педагогічна освіта теорія і практика. Психологія і педагогіка*, 38 (2), 83-89.
- Davidson, Jonathan, R. T., Payne, Victoria M., Connor, Kathryn, M., & Foa, Edna, B. (2005). Trauma, re-silience, and saliostasis: Effects of treatment in post-traumatic stress disorder. *International Clinical Psychopharmacology*, 20, 1, 43-48.
- Germezy N., & Masten A. (1984). The study of stress and competence in children: a building block for develop-mental psychopathology. *Child development*, 55, 97-111.

Дубровіна І.В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки
Українського державного
університету імені М.П.Драгоманова
<https://orcid.org//0000-0002-6676-4789>

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДИХ ІВЕНТ-ПЕДАГОГІВ

Феномен науково-методичного супроводу дозволяє розкрити інтелектуальний і творчий потенціал молодих спеціалістів, сприяє виявленню та розвитку професійно-важливих якостей, засвоєнню моделей, засобів та прийомів продуктивної самоосвітньої діяльності, розвитку науково-дослідницьких умінь, поглибленню ерудиції молодих фахівців. Науково-методичному супроводу самоосвітньої діяльності притаманний високий рівень міжособистісної, психолого-педагогічної й